

پرورش تفکر کودک با شعر آبرونی

مؤلف:

مینا مقدسی یزدی

زمستان ۱۳۹۵

سرشناسه	: مقدسی یزدی ، مینا ، ۱۳۶۸
عنوان و نام پدیدآور	: پرورش تفکر کودک با شعر آبرونی/مینا مقدسی یزدی
مشخصات نشر	: مصباح خوری ، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۱۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۷۴-۷-۸-۷-۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: اندیشه و تفکر خلاق در کودکان
موضوع	: کنایه در ادبیات کودک
موضوع	: شعر آبرونی - جنبه های روانشناسی
رده‌بندی کنگر	: PIR3363/
رده‌بندی دی‌رجی	: ۸۴۰/۴۲

پرورش تفکر کودک با شعر آبرونی

❖ مؤلف: مینا مقدسی یزدی

❖ ناشر: انتشارات مصباح خوری

❖ صفحه‌آرایی: آتنا ماندی

❖ نظارت چاپ: سید محمد موسوی

❖ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۷۴-۷-۸-۷-۱۲۰۰۰۰

❖ نوبت چاپ: اول / زمستان ۱۳۹۵

❖ قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

❖ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

❖ یزد، خیابان فرخی، پاساژ ۱۱۰، طبقه همکف، انتشارات اندیشمندان یزد.

❖ شماره تماس: ۰۹۱۳۳۵۶۶۶۷۲ ، ۰۳۵۳۶۲۶۹۳۳۰

چکیده

واژه آبرونی (irony) را می‌توان با کنایه، طنز، تهکم، ذم شبیه به مدح، مدح شبیه به ذم و طعنه برابر دانست، به طور کلی آبرونی را می‌توان از لحاظ گستردگی معنا چون منشوری چند وجهی دانست که امکان دارد هر کسی به تناسب برداشت خود آن را از یک یا چند جنبه تعریف کند.

آبرونی، در معنای عام آن صنعتی است که نویسندگان یا شاعران به وسیله آن معنایی مغایر با آنچه که بیان می‌کنند در نظر دارد. در ادبیات فارسی، گاهی این صنعت را طعن، تندی، استهزاء و گاهی هم طعنه تعبیر کرده‌اند. اما باید پذیرفت که آبرونی، صنعتی برتر و کلی‌تر از اینهاست. و با وجود کاربرد زیادش در آثار ادبی فارسی، هنوز محادل درستی برای آن پیدا نکرده‌اند.

بسیاری از شاعران به دلیل اهمیت دوران کودکی و نقش حساس آن در شکل‌گیری شخصیت کودک به بیان شعر با مضمون‌های مختلفی اهم از تربیتی برای کودک و نوجوان کرده‌اند، که می‌توان به مصطفی رحمان‌دوست، عباس یمینی شریف، آیت‌الله شهبان‌نژاد و ... اشاره کرد، شاعران مذکور با کاربرد رویکردهای مختلف صراحتاً، کنایه، اقتباس، غلو و ایهام در اشعارشان سعی در نزدیک کردن کودکان به ارزش‌های اخلاقی و شفاف‌سازی بایدها و نبایدها دارند. کاربرد رویکردهای ادبی مذکور در اشعار را به زبان ساده آبرونی می‌نامیم.

این پژوهش به شیوه‌ی توصیفی و تحلیلی تلاش دارد با نگاهی ساختاری عمده‌ترین حلقه این تناسب را بررسی و تحلیل نماید.

فهرست مطالب

فصل اول: ادبیات کودک و نوجوان

۱	 مقدمه
۸	 ادبیات کودک و نوجوان
۸	 ادبیات اندرزی و آموزشی
۹	 اهمیت ادبیات کودک
۱۰	 دلایل اهمیت کودک و نوجوان
۱۰	 تاریخچه ادبیات کودک و نوجوان
۱۱	 کارکردهای ادبیات کودک و نوجوان
۱۲	 درون‌مایه داستان‌ها - سرگ نوجوان
۱۳	 موضوع داستان کودک و نوجوان
۱۳	 - شرط اساسی و ضروری در ادبیات کودک و نوجوان:
۱۳	 ویژگی مهم ادبیات کودک - نه - وان
۱۳	 تاریخ ادبیات کودک و نوجوان
۱۴	 انواع ادبیات کودک و نوجوان
۱۴	 سیر تحول ادبیات کودک و نوجوان در ایران
۱۵	 تاریخ ادبیات کودک و نوجوان پس از اسلام (تا قرن پنجم)
۱۶	 ادبیات کودک و نوجوان از قرن پنجم تا نهم هجری
۱۸	 ادبیات کودک و نوجوان از قرن نهم تا انقلاب مشروطه
۱۸	 ادبیات کودک و نوجوان پس از انقلاب مشروطه
۱۹	 ادبیات کودک و نوجوان قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران
۲۰	 ادبیات کودک و نوجوان پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۲۳	 مصطفی رحمان دوست
۲۴	 قیصر امین‌پور
۲۵	 افسانه شعبان نژاد
۲۶	 عباس یمنی شریف
۲۷	 شکوه قاسم نیا
۳۳	 طنز (Satir)
۳۴	 پیشینه‌ی طنز فارسی
۳۶	 ریشه طنز
۳۸	 پارادوکس
۳۹	 هجو (Radicule/lampoon)

۴۰.....	انواع هجو (از نظر اغراض آن).....
۴۰.....	هزل (Facetiousness).....
۴۱.....	تفاوت طنز با هجو و هزل.....
۴۳.....	تفاوت طنز با هجو.....
۴۴.....	تفاوت طنز و هزل.....
۴۵.....	تعریف آیرونی.....
۵۰.....	گذری بر پیشینه آیرونی.....
۵۵.....	انواع آیرونی.....
۵۵.....	آیرونی کلامی یا ورگانی (verbal irony).....
۶۱.....	آیرونی نمایشی (deramatic irony).....
۶۴.....	آیرونی ساختاری (structural irony).....
۶۶.....	آیرونی رومانسیک (romantic irony).....
۶۷.....	آیرونی سقراطی (Socratic irony).....
۶۷.....	آیرونی با رویکرد طنز.....
۷۲.....	آیرونی با رویکرد ایهام.....
۷۴.....	آیرونی با کارکرد غلو.....
۷۶.....	آیرونی با رویکرد اقتباس.....
۷۸.....	آیرونی با رویکرد استهزا.....
۸۰.....	آیرونی رادیکال (radical irony).....
۸۱.....	آیرونی موقعیت (Situational irony).....
۸۴.....	آیرونی با رویکرد هجو.....
۸۴.....	آیرونی با رویکرد تعریض.....
۸۶.....	معادل‌های فارسی آیرونی.....
۸۷.....	جدول شماره ۱: نمودار انواع آیرونی در اشعار کودک و نوجوان.....
۸۹.....	فهرست منابع و مآخذ.....
۹۰.....	منابع نشریه‌ها.....
۹۰.....	منابع پایان‌نامه‌ها.....

آیرونی از واژه یونانی (eirony) آیرون به معنای اصطلاحی ریا و برخلاف واقع نشان دادن (انوشه، ۱۳۷۲: ۱۵) از نام شخصیتی به نام آیرون در کمدی یونانی برگرفته شده است. نقش آیرون در این کمدی، نقش مقابل آلازون لافزن بود. آیرون، توسریخور و نحیف، اما باهوش بود. ظاهراً خود را در برابر آلازون به نادانی می‌زد، ولی در نهایت بر او چیره می‌شد.

سبب این بازی در مباحثاتش روش آیرون را به کار می‌برد. او ابتدا در موضوع مورد بحث، خود را به نادانی می‌زد و از حریف سؤالاتی می‌کرد، آنگاه با کشف نقاط ضعف‌ها و ایجاد تناقض در پاسخ حریف، او را مغلوب می‌ساخت. به همین سبب نخستین بار این واژه را یکی از دشمنان سقراط برای اشاره به روش مباحثه‌ای او به کار نخستین بار این واژه را یکی از دشمنان سقراط برای اشاره به روش مباحثه‌ای او به کار برد.^۱

سابقه کاربرد اصطلاح آیرونی به سال ۱۵۰۲ در ادبیات انگلیسی برمی‌گردد،^۲ اما از قرن هجدهم به بعد معنی این اصطلاح گسترش یافت و صاحب‌نظران نقد نو، آیرونی را به معنی یکی از ابزارهای متن برای ایجاد تنش به کار بردند. آن‌ها معتقد بودند هر متنی دارای تنش است و آیرونی یکی از گونه‌های این تنش می‌باشد.

در دانشنامه ادب فارسی در تعریف آیرونی آمده است که نویسنده با توجه به بافت متن، به کلام یا واقعیت‌های ظاهراً صریح، معنایی بسیار متفاوت می‌بخشد که در آن دریافتی کاملاً مطایبه‌آمیز از ناهمخوانی وجود دارد. به عبارت دیگر، آیرونی بیانی ادبی است که در لحن آن نوعی دوگانگی وجود دارد، چنان که نسبت به آنچه گفته شده یا دیده شده، از جنبه‌ای دیگر نامعقول یا نامفهوم است یا متضاد و خلاف انتظار.^۳

۱- جواد، ۱۳۸۴: ۳۸.

۲- شمسا، ۱۳۸۰: ۲۰۵.

۳- انوشه، ۱۳۷۲: ۱۵.

یک بررسی اجمالی نشان می‌دهد عنصر مشترکی که در تعاریف مختلف آبرونی ذکر شده و در آثار متعدد، تکرار شده است، بیان یک معنی و اراده معنای دیگر است. واقعیت این است که به سختی می‌توان مفاهیم گسترده‌ای را که برای آبرونی ذکر کرده‌اند در یک تعریف محصور کرد، اما می‌توان ویژگی‌هایی را برای آن در نظر گرفت که میان تعاریف ارائه شده از آن و انواع آبرونی مشترک باشد.

این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: خود را به نادانی زدن، دوگانه‌گویی یا ایهام، غافل‌گری، غمز و استهزا، کنایه‌گویی و به کار بردن کلمه‌ها، عبارت‌ها در غیرمعنی حقیقی آن‌ها.

واکاوای اشعار کودک و نوجوان و تحقیق در اندیشه‌های آنان، کلید فهم اندیشه شاعران کودک و نوجوان به شمار می‌آید و از این طریق می‌توان خانواده‌ها را در تربیت فرزندان یاری داد، چرا که مانند شاعر، اشعار در دوران کودکی و نقش تربیتی آن در هیچ برهه زمانی دیگری به آن اندازه تأثیرگذار نیست.

از آنجایی که در تربیت کودک، نمی‌توان به طور مستقیم و صریح رفتارهای شایسته و مورد انتظار خود از کودک را به وی گوشزد کرد، می‌توان با کمک اشعار کودک و نوجوان که به بهره‌مندی از صنعت آبرونی و رویکردهای گوناگون آن خوبی‌های مقبول و بدی‌های ناپسند را مطرح می‌کند، در نیل به هدف‌های تربیتی و آموزشی موفق بود.

شاعرانی که در ابتدا شروع به فعالیت در این زمینه کردند، اند فهرست‌وار عبارتند از:

- ❖ عباس یمینی شریف
- ❖ مصطفی رحمان‌دوست
- ❖ افسانه شعبان‌زاده
- ❖ شکوه قاسم‌نیا

یکی از دیدگاه‌های نقد ادبی معاصر، متن محوری و خوانش بی‌حاشیه متن بدون در نظر گرفتن مؤلف است که در قرن بیستم رولان بارت از آن به عنوان «مرگ مؤلف» یاد کرده است. در این دیدگاه، متن اساس نقد و

تحلیل محقق یا خواننده قرار می‌گیرد و با تکیه به اثر به مؤثر (مؤلف) پی برده می‌شود.

از آنجا که هر اثری آینه معرفت و بازتاب اندیشه و شخصیت نویسنده‌ی آن است، اشعار شاعران کودک و نوجوان از طرفی به دلیل ماهیت آموزشی، بازتاب جهان‌بینی دستگاه فکری شاعران و از سوی دیگر به دلیل ساختار هنرمندانه آن محصول عواطف و احساس و گره خوردگی آن با ضمیر ناخودآگاه و تخیل آنان است.

www.ketab.ir